

Universul Literar

PREȚUL ABONAMENTULUI în țară: pe un an 100 lei. în străinătate pe un an 200 lei.

Cercul morții

(Vezi explicația în pag. a 4-a)

Laudă vieții !...

Cei ce vor citi aceste rânduri vor pricepe gândul de bine ce stă în cele două vorbe — *laudă vieții !...*

Crezând că nu pot îndura încercările lumii, — câțiva copii și adolescenți și-au rupt singuri firul vieții, într-o clipă de nebunie, clipă dramatică și fatală. Ziarele au vestit la timp aceste fapte necugetate, a căror întâmplare totuși dovedește că societatea noastră e în suferință.

Nimeni n'are dreptul să și curme firul vieții și cel ce o face, săvârșește un păcat, pe care toate religiile din lume îl pedepsesc. Nu te-ai născut din voia ta, nu poți muri din voia ta. Acest adevăr trebuie spus cu orice prilej. E drept, greutățile vieții sunt, în zilele noastre, nemăsurat de mari față de ce a fost înainte de război. Vermina socială a răzbit la suprafață și amenință să distrugă tot ce este suflet și avânt generos. Din această pricină merg lucrurile rău, spre un materialism subanimalic, în care superioritățile adevărate se sbuciumă în setea lor după soare.

De aceea datoria celor pușini, cari mai simt noblețea vremurilor de odinioară și poezia ce va urma, în chip firesc, sinistra proză de azi, este să vegheze ca generațiile ce se nasc să nu cadă în prăpastia pierzaniei. Vremurile noastre sunt încercări, la care o generație jertfită e supusă în vederea perfecționării sufletului omnesc. Viața ce ni s'a dat pentru încercarea noastră trebuie s'o trăim prin urmare și s'o răbdăm luptând pentru petolirea urilor și îmblânzirea semenilor.

Laudă vieții !...

Aceasta trebuie s'o spună artistul în poezia liniilor, culorilor, a marmorei, și s'o spună poetul în creația lapidară a inspirațiilor sale.

Aceasta trebuie s'i spună dascălul școlărilor săi, omul de știință contemporanilor săi, pedagogii tinerimei prea grăbită să cunoască de fapt și tainele celeilalte vieți. N'avem dreptul să ne stricăm viața, căci noi nu putem face nici un fir din părul

nostru, nici o frumusețe din cele ce admiră privirile ochilor noștri.

Singur ziditorul celor văzute și nevăzute are suveranitatea peste noi, el care se perpetuă, cu atâta măreție, în fiecare din noi, și care ne cârmuiește prin puterea destinului.

Ai răbdat un chin astăzi, nu te teme, căci mâine va veni răsplata bucuriei tale, în puterea legii de echilibru, care stăpânește armonia universală.

Arunci o piatră în apa curgătoare, se turbură valul acolo unde ai svârilit piatra, dar se turbură și valul de alături, și celelalte valuri după el ; căci astfel stă în miezul lucrurilor de totdeauna și de pretutindeni.

Noi nu înțelegem solidaritatea valurilor, — după cum nu pricepem înfrățirea oamenilor, și nu vrem să credem că un rău făcut unui om, face să sufere toată lumea dimprejurul lui.

De aceea trebuie să îndreptăm lumea și mai ales copilașii pe calea acestui adevăr. Să se știe că nici piramidele Egiptului, nici uriașele pagode din Indii, nici monumentele de civilizație de astăzi, n'ar fi existat și n'ar exista dacă lumea n'ar fi cântat laudă vieții.

Statuiele profetilor stau pe bulevardele civilizației ; sunt și socluri ceși așteaptă statuile. Dar toate acestea sunt popasuri de reculogere după o muncă înțeleaptă și cinstită, locuri unde oamenii se opresc ca să privească și să admire vrednicile celor dinaintea lor, pentru ca generațiile de mâine să admire și ele vrednicilelelor de azi.

Munca e lauda vieții. Cine nu muncește bârfoște viața : cine vrea să scape de viață e un dezerter dela datorie.

Tote religiilor spun că sinucigașii vor fi pedepsiți pentru lașitatea lor, și ceea ce spun religiile, toate în același chip, nu este minciună.

Faceți din viața voastră operă de artă, și veți lauda astfel pe Creator !
Laudă vieții !...

L. I.

O poveste trăită

Din patul lui de suferinți se uită stins la lumea din casă.

Se uită și se face că nu vede ochii înroșiți de plâns ai mamei, nici fața obosită a tatălui său, care privește în altă parte... ca să nu i se vadă lacrimile.

Și băeatul tace... doar ochii lui vorbesc un graiu duios și de încurajare... Nu simțea că se duce... și că a venit prea de timpuriu pe pământul acesta plin de suferințe? Trebuia să mai zăbovească, „să vină altă dată” când pământul va fi mai curat. Dar ce putem face noi, niște viermi, în contra soartei care se joacă cu sufletele noastre și ne poate zdrobi.

Și băiatul iar închide ochii ducându-și mâna albă și străvezie la frunte ca să și ștergă sudoarea isvorită din cauza boalei.

Adormc. În lumina amurgului fața lui pare lăminată ca și cum ar fi ascultat cântări de beruvimi, iar mama îngenuchată și privind în spre lămâiul uscat din colțul odăiei zice :

„O Doamne ! Tu, care ești părintele sărmanilor, Tu, care ai avut o mamă și i-ai văzut sbuciumul când erai pe cruce... pleacă ochii în spre mine și ascultă-mi rugăciunea. Dacă fiului meu îi este dat să mai trăiască fă să înflorească lămâiul acesta”.

Și mama se roagă în timp ce fiul ei doarme liniștit.

...Și atunci... o frunzuliță mică a parc pe creangă, și ea creștea tot mai mult, tot mai mult ca și cum ar aduce tămăuță slavă lui Dumnezeu, iar afară un cîntozoiu își tremura căscatul de biruniță al naturii.

Și vremea trece... copilul se învioră, dar mama veșnic sta îngrijorată, lămâiul nu mai înflorește...

Și iarăși durerea și-a întins aripile deasupra casei.

În odaie e întuneric... iar candela își tremură lumina pe fața suptă de boală a băiatului.

El zâmbește în spre părinți, iar acestia se uită înfiorați la lămâi, unde o frunză galbenă și uscată a mai rămas — una — și aceia gata ca să cadă.....

În trista încăpere când luna își juca raza ei pe patul bolnavului, un foșnet ușor și plin de fior străbătu aerul — căzuse și cea din urmă frunză a uscatului lămâi. Iar mama ieșind afară, își prinse capul în mâini și începu săși plângă o viață amărită și fără de noroc.

Don. B. Băneanu

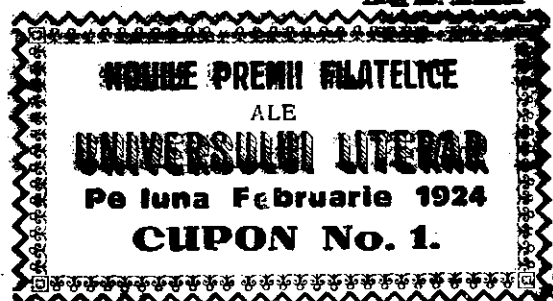
STROFE PENTRU IREN

*Din largurime sfârșite, spre tărâșuri fără zăre,
O umbră se desnoadă, plecând cu primul tren :
Te vei simți strălucit ; dar nu vei ști Iren
Că dragostea mi se poate, prin valuri de înaltă...*

*În deal la mănăstire va răsună un clopot,
Și sufletele noastre vor sta îngenuchiate :
Viașnice șenite din game îndepărtate,
De-o dragoste peritată, se-ar aminti în șopot,*

*Căci eu înstrăinându-mi, m'oi îndrepta, un soț
Ce nu cunoaște în viață, un ocaș de poposire
Trudit și plâns deapururi, pe-o urmă de iubire
Voți strănge 'n gând răceala pământului jilav...*

George Nutzescu

Guy de Maupasant

REGRET

D-l Saval căruia toți din Mantes îi zic: „moș Saval” s'a sculat. Afară plouă. E o zi posomorâtă de toamnă. Frunzele cad încet în ploaie ca o altă ploaie mai deasă și mai înceată. D-l Saval n'avea vesel. Se plimbă de colo până colo în odaie. Viața are zilele ei triste și ea nu va mai avea de cât ast-fel de zile pentru el, căci dânsul are acum 62 de ani. E singur, holtei fără nimeni în jurul lui. Ce dureros e să mori ast-fel, singur fără nici o iubire sinceră în jurul tău.

Se gândește la viața lui atât de pustie, la tinerețea lui și își revede trecutul. Își aduce aminte de timpul când a studiat dreptul la Paris, boala tatălui său și în urmă moartea lui.

S'a întors apoi de la Paris ca să stea la mama sa.

Acolo a trăit liniștit până la moartea ei. Cât e de tristă viața.

A rămas singur. Și acum o să moară și el la rândul lui. O să dispară și atâta tot. N'o să mai fie un Paul Saval pe pământ. Ce lucru îngrozitor. Alții vor trăi, se vor iubi, vor petrece, — numai el nu va mai trăi. E ciudat cum poți fi vesel sub vecinica certitudine a morții. De-ar fi numai probabilă moartea, dar e tot atât de inevitabilă ca și ivirea nopții după sfârșitul zilei.

Cel puțin dacă viața lui ar fi fost plină de aventuri, de plăceri. Dar nu, nimic. Nu făcuse nimic altceva decât să se scoale, să mănânce și să doarmă. Și tot așa a dus-o până la 62 de ani. Nici nu s'a însurat măcar ca atâția alți bărbați. Pentru ce? Ar fi putut, căci avea oare care avere. Să-i fi lipsit ocazia? Se poate, dar omul le face să se ivească ocaziile. Era lipsit de energie și acesta era cel mai mare defect al lui. Câți oameni nu reușesc în viață tocmai din pricina moleșelei și a lipsei desăvârșite de energie.

Și nici iubit n'a fost. Nici o femeie nu dormise la sânul lui într'o completă uitare de sine. Nu cunoștea fiordelicious al așteptărilor după cum ignora extazul pasiunii covârșitoare.

D-l Saval se așază apoi lângă cămin și se gândește. Evident că nu reușise în viață. Totuși iubise, în taină însă, cu durere, cu moleșală așa cum făcea ori ce. Iubise pe vechea lui prietenă, doamna Sandres, soția vechiului său prieten. O! de ar fi cunoscut-o ca fată; o cunoscuse însă prea târziu: era măritată. Firește că dacă ar fi cunoscut-o mai de vreme ar fi cerut-o în căsătorie.

Își aducea aminte de emoția cel cuprîndea ori de câte ori o vedea odată, nopțile de nesomn cu gândul la ea.

O! și că era ea de frumoasă pe vremuri, delicată blondă și surză-

Puterea destinului

de LEONTIN ILIESCU

Amicilor P.

I

*A fost din roua cerului creat
Plăpându-i suflet — aripa visării —
Lăsat stingher să zboare 'n largul zării,
El stu nepriceput și 'ndurerat.*

*Răzbitu-l-au talazurile mării...
El n'a știut că „viața-i chin răbdat”...
Nu-l plângeți dacă cerul l-a chemat,
Surghiun i-a fost pământul sbuciumării...*

*În desfrânatul joc al vieții noastre
A fost și el un oaspe nepoftit,
Un trup de lut cu sufletul spre astre...*

*Ei Karma lui pe lume și-a 'mplinit
De ce-ar fi dus o viață de dezastre
Când leagănu-i firesc e 'n infinit?*

II

*În lectica-i de suferi și de rădă
Lăsați-l ca să urce tot mai sus —
Acolo unde lumea lui Isus
Visează nesfârșite paradize !.*

*Pe el amara proză l-a răpus
A lumii prejudecate abise,
Și comedia astei vieți închise
În legi ce din orândă firii nu-s...*

*În a lui Nessus kaină arzătoare
Nu se răbda cerescul său avânt,
Columbă albă năzbind spre soare...*

*Cu ochii visători spre cerul sfânt
El se ruga iubirii creatoare,
Supus din leagăn până la mormânt...*

toare. Acuma însă era bătrână, avea 58 de ani; A! de l'ar fi iubit șica.

Dacă ar fi ghicit numai ceva. Dar el nu știe, știe doar nopțile lungi petrecute la Sandres când soția prietenului său era tânără și frumoasă.

Și Saval își aduce aminte de-odată de o plimbare pe care o făcuseră odată câte trei el, Sandres și nevasta lui.

Era într'o zi frumoasă de primăvară și ei plocaseră de dimineață la țară ducând cu dânsii proviziile în niște pachete. Mâncasesră pe iarbă la umbra unor sălcii.

După masă Sandres adormise pe spate în vreme ce d-na Sandres luase brațul lui Saval plocând cu el de-alungul țărmlui Senei. Ea se sprijinea de dânsul, râzând și spunând-i că se simte nespuse de înviorată.

Și Saval își mai aduse aminte că la un moment dat ea se împodobise cu o coroană de nuferi și îl întrebase dacă îi place ast-fel gătită.

Și cum el nu răspundea nimic ea îi răsă în față spunându-i: „Hai prostănaucle spune ceva.”

Și când dânsul îi spusese: „oare n'ar fi să ne întoarcem?” ea îi aruncase o privire oarecum supărată.

La întoarcere dânsa nu se mai sprijini de brațul lui. De ce?

Această întrebare nu și-o puse

până acuma. De data asta crezu că înțelege ceia ce nu pricepuse atunci.

Oare?

D-l Saval roși și se sculă de-odată tulburat ca și cum cu treizeci de ani mai tânăr ar fi auzit pe d-na Sandres spunându-i: Te iubesc.

Oare să fi știut dânsa că el o iubise. O, vreau să știu, își zise el. Trebuie să știu.

Și el se îmbracă repede ca să plece. Se gândea. Am 62 de ani ea are 58 așa că pot forate bine s'o întreb.

Peste câteva clipe eși.

Casa lui Sandres se afla peste drum. Se îndreptă spre ea.

Servitoarea lui Sandres fu rărită de a-l vedea așa de dimineață.

— D-voastră la ora asta, d-le Saval? Sunteți bolnav.

— Nu, fetițo dar doresc să vorbesc cu conia.

— Coana face compoturi și e în bucătărie. E neîmbrăcată, zise servitoarea.

— Nu e nimic spune-i că e ceva important. Peste câteva clipe apărui d-na Sandres. Acuma dânsa era o femeie groasă lipsită de ori ce farmec.

Ea îl întreabă :

— Dar ce ai, prietene. Ești bolnav?

Nu, răspuse el, dar vreau să te întreb ceva care pentru mine are foar-

Un grup de comensali palzi și nemișcați stăteau în jurul mesei. O tânără lată gemea, dând încă semne de viață; cu toate acestea mai exista o singură persoană — careia îi rămăsese destulă energie pentru îndeplinirea unei datorii supreme. Impietrit de mirare, colonelul văzu înălțându-se de asupra mesei un cap cărunt și făptura înaltă a profesorului legănându-se o clipă pe picioare.

— Bagă de seamă la icre!... Nu mânca icrele!... Ingână bătrânul entimologist.

Și, impleticindu-se de-odată, profesorul Mercler căzu, închizând cercul morții.

Traducere de Const. A. I. Ghica

Literatura rusă contemporană

A. I. KUPRIN

cu prilejul traducerei povestirii sale
SULAMITA în românește

Recitese în românește traducerea nuvelei lui A. Kuprin „SULAMITA” făcută de d-na Moroianu*) sora romînului basarabean P. Gore și îmi evoc talentul acestui mare scriitor rus, care se zbate în mizeria refugului.

Tradus mult în românește — am văzut tradus chiar romanul său „Groapa” (Iama) în foiletonul unui ziar și îmi aduc aminte că și romanul lui „Duelul” a fost tradus în foiletonul Viitorului încă din 1909, Kuprin este totuși puțin cunoscut și insuficient apreciat de publicul nostru cetitor. Traducerile din foiletoane se citesc de un public restrâns și lucrările lui, afară de câteva nu sunt în volume care pot fi răspândite și citite de un număr mai mare de cetitori.

Și dintre scriitorii ruși, el ar fi cel mai de preferat, el fiind cel mai sănătos și mai aproape de viață. El n'are nimic din psihologia bolnăvicioasă a rușilor Andreiev, Sologub, Bunin, cum nici din modernismul scriitorilor Hauptman, Maeterlinck, Knut Hamsun, el este legat de pământul sănătos al țării lui, el este tipul țărânului rus care a rămas străin de tot nihilismul, comunismul și panslavismul intelectualilor săi. Tolstoi, care cu tot misticismul lui politic a rămas în viața lui un admirator al sănătății poporului și a priceperii lui a vieții și bucuriilor ei, adora pe Kuprin și îl socotea cel mai demn urmaș al lui. Această adorațiune a lui Tolstoi pentru Kuprin e explicată de criticul rus A. Ismailov ca o bucurie a tatărului care vede că fiul lui îi seamănă „aceiași ochi, același surâs, aceeași așezare a minții, aceeași intonație. Cât timp vor trăi Kuprinii, dinastia lui Tolstoi va domni în literatura noastră.”

Kuprin a pătruns în toate colțurile vieții omenești. Subiectele lucrărilor lui sunt luate de cele mai diferite lumi. In ele găsiți și tipuri de ofițeri, și viața de cazarmă, și existența zvăpăiată a artiștilor, și viața studen-

*) „SULAMITA” de A. I. Kuprin, traducere de d-na Z. Moroianu, Cluj.

țască, și scenele din tavernele porturilor și viața caselor de toleranță și interiorul caselor de nobili și viața boerilor de la țară. Până și în trecutul îndepărtat al vremurilor gândul lui a'a dus să caute subiect pentru talentul lui de scriitor.

„Sulamita” — această operă a lui care e tradusă de curând în românește și îmi dă prilejul să scriu despre Kuprin este luată din viața biblică.

Inclinarea naturală în fața frumuseții pasiunii a împins pe Kuprin să scrie *Sulamita*. Substratul direct al povestirii lui este „Cântarea cântărilor”. El a fost inspirat de această poezie biblică, în ea găsește el și cuprinsul, din ea el scoate și imaginile și tot ornamentul povestirii.

Versuri întregi el alege din Biblie și cu ele încrustează povestirea ca pe un girvaer. Din imaginile literare el a avut în fața ochilor săi pe „Salambo” a lui Flaubert.

A. I. Kuprin în cabinetul său de lucru la Szarskole Selo înainte de revoluție

Povestirea cuprinde dragostea lui Solomon pentru o fetiță evreică necunoscută și simplă, Sulamita; dragostea prea măritului împărat, înțeleptului, și cunoscătorului dragostei a celor șapte sute de femei și trei sute de sclave și a dragostei Sulamitei, care trăia primi fiori ai iubirii.

Toată povestirea lui Kuprin se petrece natural în atmosfera primitivă a vieții orientale, în culorile soarelui arzând al răsăritului, în imensitatea bogățiilor imperiale și în libertatea celui mai înțelept din împărați.

Desemnul fabulei povestirii este de asemeni natural. Toată atenția e îndreptată spre scenele de dragoste, cuvântările îndrăgostiților sunt fragmente din versurile *Cântării cântărilor*.

Fabula povestirii se încheie foarte simplu, am putea spune banal. Împărăteasa Egiptului Astis, care gustase din iubirea lui Solomon și care era geloasă pe Sulamita învață pe un tânăr care era îndrăgostit de ea să u-

cidă pe Sulamita. Tânăra fată comorită! Solomon înțeleptul e nemângăiat și zdrorbit de durere...

Dacă Kuprin a ales subiectul acesta pentru povestirea sa el a făcut-o ca și pentru celelalte povestiri ale sale, din dragostea și admirația lui pentru pasiunea vieții simple și brutale în naturalul ei. El, care a iubit în tot ce a scris atât de mult soarele, natura, pământul fecund, el care a fost vrășmașul ceremonialei și sclaviei în problemele dragostei și pasiunii, el, nu putea să nu găsească în cântarea biblică cea ce cerea sufletul lui. Și într'adevăr în această cântare este atâta soare, atâta sudoare, atâta pete frumoase; atâta haos fără hotare este cântarea aceasta — cuprinsul ei așa de pământesc.

Și dacă Kuprin a fost cel dintâi care a fugit din Rusia sovietică și care a privit cu desgust chiar la revoluția rusă în faza ei cea dintâi socialistă

revoluționară Kerenskiană, a făcut-o pentru că el pune libertatea omului mai presus de buna lui stare fizică, pentru care se frământau toți acești revoluționari.

În povestirea lui, *Iama*, el are aceste cuvinte care arată cât a prețuit el această libertate a omului și cât a trebuit să sufere când a văzut-o călcată în picioare de oameni care pregăteau noi cătușe omenirii:

„Omul, scri Kuprin, a fost născut pentru o mare bucurie, pentru o nenecetată creațiune, în care el este Dumnezeu dragostei largi, libere, neînfrânate, dragostei pentru ori ce: pentru un arbore, pentru cerul nesfârșit, pentru om, pentru un câine, pentru pământul acesta mic, drag și frumos, ah! mai ales pentru pământul acesta cu dulcea lui maternitate, cu diminețile și nopțile lui, cu minunile lui znice... Și omul care a degenarat atât de mult prin minciuna prin prostia, prin înjosirea lui!

Dr. I. Duscian

OSCAR WILDE

CASA CURTEZANEI¹⁾

La licitația pentru scrisorile de iubire ale lui Keast

Iată scrisorile pe cari Endymion le scrisese aceleia pe care o iubea în taină, fără să-i fi mărturisit iubirea lui; și acum telalii adunați la mezat, vin și dau prețuri, tocmindu-se pentru fiecare din aceste biete bilete îngălbenite. Da, pentru stece pulsație a patimei, se aud negustorii cari oferă prețuri... Cred că nu iubesc de fel arta, cei cari sfarmă cristalul unei inimii de poet, îngăduind alător ochi urduroși să și

arunce în el privirile lacome și curioase.

Nu spune povestea, oare, că înaintea vreme, de mult de tot, într'un orăș din fundul Răsăritului, câțiva soldați alergară, cu torța în mână, spre miezul nopții, certându-se pe sărăcile-i vesmintele și jucară apoi la zaruri zdrențele unui nefericit, neavând habar de dumnezeiasca minune, și de suferințele unui Dumnezeu?...

* Vezi „Universul Literar” numărul precedent
Traducerea acestor poeme ale lui Oscar Wilde e datorită d-lui M. Negru.

Insemnările unui trecător

Intre proprietar și chiriaș e statul

Proprietarii spun: sacră și inviolabilă e proprietatea.

Chiriașii susțin: e un lucru comun proprietatea, de care unii trebuie să se bucure, iar alții să se folosească. Iar statul a edictat, că proprietatea e un drept de folosință.

V'aș ruga însă să întrebați pe oricare dintre oamenii de stat, cari reprezintă (?) statul și pe oricare dintre chiriași: dacă nu există, așa, instinctiv, un sentiment al proprietății — drept individual? Și v'aș mai ruga să cercetați pe oricare proprietar să răspundă, ce ar fi, dacă ar fi chiriaș? Ar voi să reprezintă statul?

Echitate fiscală

Legea, care fixează impunerile cetățenilor, ni s'a spus că e bazată pe principiul echității. Adică: ai puțin, plătești puțin; ai mult, plătești mai mult; ai foarte mult plătești proporțional.

Ați înțeles desigur echitatea, cu grade comparative. E un fel de echitate, adică cu proporții și grade.

Dar eu susțin că nici n'ar putea fi altfel, căci o temă de o justă apreciere ar fi aceasta: produci mult și ești de folos cu producția ta, atunci societatea are nevoie de tine și nu se cade să te stranguleze cu impunerile.

Abilitate

Imi plac oamenii abili, fiindcă ori de câte ori e vorba de o hotărâre, ei îți țin un discurs; când e nevoie de curaj, fac chestiune de principii; iar când e vorba să risce ceva, își amintesc de chestiuni familiare:

— Pe onoarea mea, că nu m'am gândit la nici un coleg din presă.

Trab.

Anatole France în intimitate

I

Ca și Voltaire, mamele său prodecesor, Anatole France este un desăvârșit „causeur”; frazule sale plac prin spontaneitatea cu care sunt rostite, prin finețea lor și prin spiritul ironic și subtil ce le înalță. Plin de bon sens, arădă fără a fi pedant și povestind mai la flecare pas anecdote din lumea artistică și literară, convorbind cu o ușurință uimitoare orice fel de subiecte cari pot interesa un spirit larg ca al său, Anatole France este o adevărată comoră de plăcere pentru oricare intelectual din Paris. În locuința sa din „Avenue de Bois du Boulogne”, în mănăstirea „Villa Said”, se adună admiratorii și străinii cari voiau să cunoască mai de aproape scrierile de geniu ale maestrului. Și după cum vizitatorii „patriarhului din Ferney”, bătrânului feudal Voltaire dela granița Elveției, răspundeau în corespondențele și articolele lor admirația pentru spiritul și activitatea filozofului, transcriind pagini întregi despre conversația sa, tot astfel un adept al lui Anatole France a cules o sumedenie de convorbiri caracteristice scriitorului pe care le-a publicat acum un an și jumătate sub titlul „Propos d'Anatole France”. Autorul este d. Paul Gsell, colaborator îndelungat al revistei „Cri de Paris” și care a mai tipărit o carte cu convorbirile lui Rodin asupra artei. Renumele scriitorului care a conceput „Thais” a fost atât de universal încât cartea domnului Gsell, care îl zugrăvea pe France într'un cerc cu totul intim, s'a vândut în aproape o sută de ediții cu toate că nu folosește nici unul din mijloacele de reclamă întrebuintate de Bénéit sau Margueritte.

Anatole France ne apare dintru început ca un pătimăș iubitor al anticității, și un priceput înțelegător ale exemplarelor rarissime cu stampe și cu legături meșteșugite. Villa Said este un întreg muzeu și în odăile sale se pot admira rând pe rând colecțiile adunate de France în cursul diferitelor romane istorice pe cari le scria, pentru alcătuirea unui mediu identic subiectelor tratate. De aceea sufletul și culoarea locală minunează cetitorul în „Le lys rouge”, „Thais”, „Les dieux ont soif” și altele, făcând de multe ori impresia că nu au fost scrise în Franța.

Mai are apoi Anatole France patima cărților prăfuite, de autori uitați cu desăvârșire, prin vreun fund de anticărie; „Le lys rouge”, vorbește el lui Gsell, pentru că procură celor cari le consultă uitarea prezentului și puțin dintr'o inofensivă demență. Acest mic grăunte de nebunie îl capătă chiar

și cei cari umblă cu el în bibliotecă și-a adunat sumedenie de volume de felul acesta, comoră pe care aurul snobilor nu ar fi putut-o scute la lumină din fundul bejdecuilor unde zăcea. Pentru asemenea cărți trebuie dragoste și răvnă întru găsirea lor căci norocul ajută întotdeauna pe cei în care sunt intrupate aceste două calități și Anatole France nu poate decât întări aceasta.

Dar dacă bibliofilia este cultivată cu stăruință, apoi această patimă nu contopește sentimentele de datorie socială pe care un om ca dânsul le are pentru cei năpăstuiți.

Și Paul Gsell relevă cu gingăsie un episod din multele ce se găsesc, unde Anatole France intrat de curând în partidul comunist, își părăsește odaia caldă și cărțile lui iubite pentru sala afumată și auditoriul neciclit și sincer în fața căruia trebuia să vorbească.

II

Din „causeriile” scriitorului învățăm să-l cunoaștem și să-l înțelegem opera. Inteligența aceia scriitoare în rezolvirea a tot felul de probleme ce i se înfățișează minții, cu o repeziune și o varietate uimitoare, ușurința punerii la punct și exprimării limpezii a argumentării, înfățișat acea erudiție enciclopedică și acel gust artistic atât de dezvoltat, se întâlnesc în mai toate romanele, nuvelele și studiile sale critice al căror număr este într'adevăr enorm. Dar din cartea lui Gsell încep să-ți explici pricina și scopul lor. Începi să înțelegi ideile și gusturile artistice ale autorului reflectate în personajele sale precum și spiritul aceia de îndoielă, de scepticism ironic și îngăduitor cari e atât de caracteristic în opera lui France. S'a spus mult și mult bine despre atitudinea aceasta de oprire a aprobării pe care o are France față de umanitate și progresele ei; în general mai mult rău decât bine căci scepticismul este o filozofie plăcută numai oamenilor de știință, a căror viață este o continuă necredință în simțuri, și tocmai contrar privită de artiști, ce sunt fanatici credincioși ai unui ideal și cari alcătuiesc în mare parte cetitorii inteligenți ai Maestrului. Căci restului de lectori și admiratori nuanta aceasta fină scapă, făcând loc interesului brut al povestirii.

Critici erau deasemenea împărțiți asupra „scepticismului” lui France; unii îl explicau din punct de vedere social, alții din punct de vedere intelectual, alții artistic. Cea mai mare parte îl condamna însă și într'un capitol din „Causeries” France își susține și explică cu patimă îndoielă, afirmând pentru prima dată ceva, împotriva percepțelor scepticismului.

„Sceptic! Sceptic! În sfârșit, ei mă numesc înțeles sceptic. Și pentru ei e cea mai grea injurie. Dar pentru mine e cea mai frumoasă dintre laude. Sceptic! Dar toți îndrumătorii gândirii franceze au fost sceptici: Rabelais, Montaigne, Molière, Voltaire, Renan... Sceptici toate spiritele mai înalte ale rasei noastre, toate acele pe care le venerez tremurând și al căreia nu sunt decât cel mai umil discipol.”

Și mai departe:

„Scepticismul! S'a făcut din acest cuvânt sinonimul negației și neputinței.

„Dar marii noștri sceptici fură de obicei cei mai afirmativi și cei mai curajoși dintre oameni. Ei nu negară decât negația. Ei atacară tot ce fereca inteligența și voința. Ei luptară împotriva neștiinței care îndobitocea, împotriva greșelii care înăbușea, împotriva intoleranței care tiraniza, împotriva cruzimii care tortura, împotriva urii care omora.”

Oare, spune Anatole France, în entuziasmul acestui iubind crede, credulitatea e o virtute? Desigur că nu, dar numai în anumite împrejurări; de altfel orișice om într'adevăr mare are un ideal și o credință, regulă dela care n'au făcut excepție, ba dimpotrivă, nici scepticii. Fiecare a afirmat ceva cu tărie și cu destulă putere de convingere: Rabelais toleranța; Montaigne, înțelepciunea antică; Molière, sociabilitatea; Voltaire, toleranța și înamăntarea, în sfârșit Renan, viitorul oamenilor și al științei. Scepticismul e o armă prețioasă în lupta pentru aflarea adevărului arătând neîncrederea rațiunii până unde i se întinde putința și de el nu trebuie să se lipsească orișice om ce nu vooeste să aluneca în fanaticism.

III

Lui Anatole France îi plac discuțiile variate. În intimitatea dela Villa Said se cercetau toate problemele ce preocupau sau preocupaseră cândva spiritul omenesc. Se judeca geniul lui Rabelais, revoluția rusă, umanitarismul, literatură esperanto și urmările războiului european. Și France era întotdeauna sufletul discuției, simplu, spontan și plin de vervă. Căci un lucru nu putea suferi France mai presus de toate; pedantismul superficial al academicienilor. France cu toate că e de atâtă timp intrat în numărul „nemuritorilor” vizitează foarte rar sala de ședințe convins fiind că în orice alt chip timpul se va pierde; mai cu folosință decât ascultând comunicările academicienilor. îi cunoaște destul ca să mai creadă în știința lor și în criteriul după care se aleg membrii acestei înalte instituții. Chiar el după cele mărturisite discipulilor, n'a căpădat câtuși de puțin nemurirea prin meritele sale literare ci dimpotrivă din cauze politice și prin stăruința lui Ludovic Halévy.

Să nu se creadă că France exagerază lucrurile ca să ponegrească Academia franceză care deakfel nu i-a pricinuit nici o neplăcere până acum. Despre neștiința revoltătoare a celor aleși ironical scriitor povestește câteva anecdote pline de duh din care rezumăm și noi una caracteristică mai jos.

Louise Collet a fost sub al doilea imperiu soția unui violonist dela Conservator și arăta filozofului Victor Cousin. Fiindcă se distina compunând versuri, ceru și obținu dela Cousin, care avea mare trecere în mijlocul „nemuritorilor” contemporani, să o premieze Academia și de atunci pe fiecare an frumoasa inspirată își primea coroana și felicitările cuvenite. Iată însă că odată uită să potrivească cele douăzeci de staze puse al căror termen se sfârșea chiar în seara aceea, când Louise avea printre invitații ei o sumedenie de artiști și oameni de literă. Conștientă că nu săvârșește întru nimic o necomplăcitură, luă pe Flaubert și Bouilbet în bibliotecă, le puse la îndemână țigări, cognac și serviciul de scris și apoi le comunică subiectul: Nemurire!

Cei doi prieteni sfătuiră îndelung în bibliotecă pecei și când, pe la orele unsprezece, Bouilbet își aminti de însurcarea luată de a invoca Muzele, Flaubert îi umplu paharul. Aproape de miezul nopții, la rugămintea asiduă a colegului său, Flaubert se pregăti să-l mulțumească și luând dintr'un raft un volum de Lamartine deschise la întâmplare și-i spuse: — „Copiază de aci două sute de versuri!”

În curând amfitrioana sosi zâmbitoare și după ce citi versurile, al căror autor de

bunșeamă că îl uitase: — „Nu prea au legătură cu subiectul dar merg!” Versurile fură prezentate Academiei, premiate, tipărite chiar în broșură dar plagiatorul nu se observă căci, după cum se exprimă Anatole France, academicienii nu citesc ce premiază și nimeni nu le mai citesc după ce sunt premiate.

(Sfârșitul în numărul viitor)

M. Eliade

CORBUL ȘI VULPEA

Jupân corbul câștigase,
Din negoțul ce-apucase,
Un bun chilipir de caș
Și, cu el în cioc, se duse
Pun copac, unde se puse
Cu un om Val său sătăș.
Vulpea, ca o jupâneasă
Ce cam rar o stă pe-acasă,
Iar esise la plimbare
Și dintr'un viros ce-l are,
D'ici de colo o îndreptă
Sub copac și 'n sus cătă.
— Jupâne corb, plecticiune!
O, Doamne, ce minune,
Dar d'are glas, ce păcat!...
Corbul, îngâmfat în sine,
Nici de cum nu-i veni bine
De mult ea să-l scoatemă,
Și să-l apuc în tot locul.
Lungă gâbul, cașcă ciocul
Și 'ncepu să crosămă,
Copul cătând... ca opri

De o seamă aprigă,
Corbul, după ce-a pârșit,
Precum știna, mai deminte,
Sa 'ncepu să mărșale,
Șastfel cașul disputat
De o labă l'a legat.
Iară vulpea, în zadar
Așteptă să-i pice 'n dar
Lucrul ce-o pune 'n ismă
Cât mai vite să-l înghită,
Căci așa pe lume este
A întâmplărilor poveste:
Că, la urmă, negreșit,
Șartatam-i păcălit.

N. TINC

FIGURI PARLAMENTARE

Deputatul Cristache Tomulescu

Cu chipul înfășurat în barbă, cu vocea obtus de răgușită, cu înfățșarea obosită până la deconfitură, Cristache Tomulescu, își face impresia aceluia tip de sibarit, care nu cruță nici o clipă, fără plenitudinea ei de plăceri.

Vorbește rar, se aude greu ce vorbește; parcă fărămă cuvintele, sub care caută să perdețiască anume planuri, — ca să nu cred ce se spune: anume interese.

Deputatul Spârțotis

Un bătrân, care face aproape jumătate de cerc, când stă drept. Nu se aude niciodată; cred, că chiar atunci, când cere cafea la bufetul Camerii, vorbește... prin semne. Stă tot timpul ședinței prezent, într'un fund de bancă, singur. N'as putea să spun, dacă ascuță ori nu: aş credo mai de grabă, că nu înțeleg limba, care se vorbește. Votează însă cu o conștiințiozitate identică datoriei cu care mănâncă. Iar în pauze, fumează, fumează, fumează, retras într'un scaun depărtat al sălii, unde deputatū tranșează interesele... parțiculare.

Brak

Toți abo afți revistelor „UNIVERSUL LITERAR”, „VESELIA” și „ZIARUL ȘTIINTELOR” participă la

MARILE PREMII

pe care Ziarul „UNIVERSUL” e oferă cititorilor săi.

Mamă și amantă

ROMAN DE LOUIS ULBACH

17

Și aci n'a cheltuit prea multă vorbă, n'a înșpțit prea mult. A spus numai că misiunea aceasta nu-i plăcea pentru protejatul său, că ar fi voit un post mai pe aproape, de pildă la Paris dacă se poate.

— Dar n'am post la Paris — zise ministrul.

— Ei bine, o s'aștepte. Își va face stagiul ascultându-vă la Cameră.

— Și primind dela d-ta doamnă, lecții de diplomatie.

— Poate.

Ministrul se souză:

— Brazier mi-a cerut numirea aceasta. M'a asigurat că veți fi încântată, că pentru d-ta va fi o surpriză plăcută.

— S'a înșelat. Diplomatii în retragere ruginesc repede.

— Din fericire, nimic nu e definitiv semnat, nimic n'a fost încă trimis la Ministerul Oficial... am să anunt pe Brazier...

— Și pe d. de Luzay, — adăogă implacabila victoriosă.

— Fără îndoială doamnă.

— Bietul băiat o să fie încântat că poate să rămână iar lângă mama lui!

D-na de Gremilly dete adresa dela țară a lui Filip, primind din partea ministrului incredințarea că tânărul ei protejat nu va fi nu-

mit decât cu știința ei, că până atunci ministrul îl atașază la cabinetul lui, fără grad precis și mulțumind se retrase satisfăcut, nesrăzând triumfător decât când fu în trăsură.

Va vedea fugarul acesta dacă o să mai plece din Paris și dacă poate obține așa lesne dela ea libertatea!

Cât despre Brazier să ia seama!

Și tocmai în ziua aceea, d. Brazier pe care ministrul îl pusese în curent cu ceea ce se întâmplase, linu cu orice preț sau să eoră personal scuze sau să se explice cu d-na de Gremilly.

Aceasta, văzându-l intrând la ea, avu de o cum lată intenția să-i zică:

— Erai gata să-mi omori nepoata.

Dar se gândi că apărându-se prea mult, ar proclama o iubire pe care nu vrea s'o consacre și de aceea nu vorbi de boala Louisei, ci se mărgini să'l ia puțin în bătaie de joc pe diplomat asupra procedurilor sale diplomatice cam pripite.

— Credeam că băiatul acesta are nevoie să se mai plimbe — zise diplomatul cu veșnică-i voioșie, fără să se gândească la înțelesul cuvintelor.

— Te înșelai; locul care-l convine e Parisul și n'are de ce să'l părășească.

— Dar atunci, de ce nu mi-a spus așa?

— N'a îndrăznit și mi-a dat de lucru cu proiectul d-tale...

— S'a plâns de mine?

— Filip nu se plânge niciodată de nimeni...

— Dar din propriu-i îndemn revine asupra hotărîrii lui?

— Ce? era așa de hotărît?... Drept vorbind, l'ara ajutat și eu puțin.

— Cu toate acestea, daunăzi seara, plecând de aci, l'ra dase cuvântul lui!

— Era probabil rău dispus.

— Dar d-ra Louise ce zice?

D-na de Gremilly făcu pe mințata:

— Dar întru cât aceasta o privește pe Louise?... N'am obicei s'o consult.

— Imi inchipuiam că d. de Luzay fi coruse statul...

— Te-ai înșelat.

— Ieșind de la ministru, am scris d-lui Filip.

— A' făcut foarte bine. Asta mă scuteste să'mi mai cert pentru complotul ce-a înșurat.

— I-am spus să se înapoșeze numai decât.

— Fii sigur că n'are să vie numai decât. N merge prea bine acolo sub mângăierele maternel. N'am să'l chem înapoi.

— Ești supărată pe mine?

— Nu; ai planul d-tale și încerci să'l pui în aplicare; numai bagă de seamă că nu l'ar aprobat.

D. Brazier fu mai emoționat decât trebuie și fie un diplomat.

— Planul meu — zise roșind puțin — îl crezi bine?... Nu vi l'am spus niciodată.

Câte-va hazuri

Rezonanță

Indiscreție

— Sport? ce sport? ai înnebunit cu sportul!... Uite-te la mine... eu am făcut sport? Slavă Domnului!...

— Ce rușinos lucru spionajul!... uite pe cucoana cum îi scotocește în buzunarul hainei boerului...

— În întregime?... nu, dar ceea ce mi-ai spus din ei, m'a făcut să ghicesc restul.

D. Brazier schiță un surâs rugător.

— Dacă n'am știut să vă fiu pe plac, de sigur eu sunt un prost.

— Nu ești un prost; ești un om care abuză de îndemânare. De ce nu mi-ai fi pe plac? Sunt și eu glumeață și-mi plac glumele inteligente.

— Îți râzi de mine.

— În locul meu ce-ai face?

— Ea râdea cu râsul acela monden, luminos, care nu lasă să se vadă nimic, dar care luminează totul.

D. Brazier o privi cu o profundă atenție și avu percepția vagă, sentimentul confuz al secretului. Demersul decisiv și grabnic al d-nei de Gremilly nu părea a fi numai actul unei căutare Tctuși, ca om de lume, ca diplomat, arăta de cuvântă să nu lase nimic de bănuț: instinctul îl împingea de câteva zile pe o urcă care părea că se desemnează. Pregătind plecarea aceasta fără știrea d-nei de Gremilly, voise în aparență să scape pe femeia aceasta superioară de o îndelungă maternă care-i tăia lui drumul către ea. Luptase oare să știe, împotriva unei piedici mai serioase? Asta o s'o vadă mai târziu, căci avea vreme.

Se asocia cu dragă inimă la glumele frumoasei lui tovarășe de vorbă și părăsi pe d-na de Gremilly reînnoindu-i sentimentele de admirație și afecțiune.

— Dacă e ceva adevărat din ce bănuiesc — își zise el — am să aflu mâine când se va însopta Filip.

IX

Filip nu se însoțea nici a doua zi, nici a treia zi, nici în cursul săptămânii.

D. Brazier fu foarte surprins de absența aceasta, dar nu vrea nici să pară mirat de tă-

cerea tânărului, nici să-i scrie a doua oară. De aceea crezu de prisos să se mai ducă pe la d-na de Gremilly.

Întâlni pe prietenul lui Filip, pe George Moncamp. Dar acesta, fără să îl pătrună proiectele d-lui Brazier asupra frumoasei văduve, era deopotrivă unui prea mare secret, spre a nu ști să evite întrebările și să se mențină într-o inviolabilă discreție.

— Dacă Filip prelungeste șederea la mama lui — îi zise George — mă duc să i iau. Călătoria aceasta ca să părăsesc, firește, n'are afaceri cu cea de la Havre, dar ca mulțumire o întrec. Ceea ce ne-a făcut să nu ne întărâm, între altele este și drumul pe mare; se pare că nu prea e îmbietor pe vremea aceasta.

Brazier se uita puțin la George Moncamp care cu deosebire când vorbea să glumească, lua un aer foarte serios.

— Oare — gândi el — asta își râde de mine?

Mirarea era egală și la d-na de Gremilly, dar amestecată cu o îngrijorare teribilă, căci ea era în drept să știe o scrisoare de rămas bun, de căsăj, de durere.

De pe urma telegramelor ministeriale și de pe urma scrisorii lui Brazier, Filip era înștiințat că iubita lui nu voia să-l părăsească. Atunci,

de revoltă? Era în afară de orice îndoielă ca Filip, inima aceastei nobili, spiritul acesta delicat, să fie în stare să se supere ca un copil. Dacă mai iubea încă pe Jeanne de Gremilly, trebuia să se întoarcă; dacă n'o mai iubea, de ce nu da nici un semn de supunere sau era prea mândru ca să amâne mai mult de câteva zile o explicație categorică. În sfârșit, iubea sau n'o iubea pe Louise de Courlieu?

Dar dacă ar fi fost bolnav! Era presupunerea cea mai lesne de admisă, dar nu și cea mai veridică. D-na de Gremilly avu o clipă idea să meargă să se încredințeze prin ea însăși de adevăr. Gândul i se opri chiar un minut la ideea să meargă să se încredințeze prin ea însăși de adevăr, i se opri chiar un minut la ideea de a cere ospitalitate la mama pe care o trădase și pe care ar trăda-o mai departe, venind chiar la ea în casă să-i dispute copilul.

(Va urma)

Ciuj ziarul

Științelor și Călătoriilor

Care apar în fiecare Marți

VIZITATI
Cinema „VLAICU”

RULEAZA:

Filmele cele mai frumoase și instructive